Skadestånd utom kontraktsförhållanden 2001–2003

Av professor BERTIL BENGTSSON

Översikt av innehållet:

1.Förutsättningar för ansvar. 1.1. Vållande s.829 — 1.2. Barn s.830 — 1.3. Psykiskt störda s.831 — 1.4. Miljöskada och liknande s.831 — 1.5. Hund s.832 — 1.6. Myndighetsutövning s.832 — 1.7. Ren förmögenhetsskada i övrigt s.837 — 1.8 Kontraktsförhållanden s.839.

2.Skadeståndet 2.1. Personskada s.841 — 2.2. Sakskada s.841 — 2.3. Kränkning s.842 — 2.4 Tredjemansskada s.843.

3. *Övriga frågor* s.844.

Liksom i tidigare rättsfallsöversikter (se senast SvJT 2002 s.33 ff.) omtalas utom rättsfall i NJA också vissa hovrättsavgöranden refererade i publikationen Försäkring och skadestånd, del A (RFS) för år 2001–2003[1] samt i serien Rättsfall från hovrätterna (RH). Jag nämner också några fall som egentligen rör skadestånd i kontraktsförhållanden men har visst intresse i sammanhanget.

1.Förutsättningar för ansvar.

1.1. Vållande. Ett culpaansvar för *underlåtenhet* förekommer som bekant också utanför kontraktsförhållanden men går inte lika långt som när man kan konstatera ett avtal med den skadelidande. Frågan blev aktuell i det omskrivna s.k. Securitas-målet (*NJA 2001 s.711*), som till stor del rörde invecklade försäkringsfrågor men också har skadeståndsrättsligt intresse. Ett bevakningsföretags (Securitas) grova vårdslöshet gjorde det möjligt med inbrott i den bevakade bankens valv, där bankkunders egendom förvarades i bankfack. Banken hade tecknat försäkring för bl.a. denna egendom. Försäkringsbolaget betalade ersättning till kunderna och krävde tillbaka beloppet regressvis från Securitas. HD uttalade bl.a., att Securitas' vårdslöshet utgjorde ett avtalsbrott i förhållande till banken, medan företaget inte stod i kontraktsförhållande till kunderna, och enligt en huvudregel i svensk rätt hade dessa därför inte kunnat vända sig mot Securitas på kontraktuell grund;[2] inte heller var omständigheterna sådana att kunderna kunde göra gällande ett utomobligatoriskt skadeståndsanspråk mot Securitas. Detta företag gick alltså fritt från regressansvar.[3] — Såvitt angår ansvar utom kontraktsförhållanden är domskälen knapphändiga,

[1]Dock endast 2003, del I.
[2]Härvid åberopades NJA 1997 s.44, som dock inte gällde skadeståndsansvar.
[3]Här utelämnas vissa uttalanden utan direkt skadeståndsrättslig betydelse om försäkringsavtalets betydelse i sammanhanget.

men tydligen ansåg HD sig tillämpa huvudregeln att positiv handling krävs för skadestånd i sådana sammanhang; Securitas skulle jämställas med en utomstående som inte varit skyldig att visa någon aktivitet för att hindra hotande skada. Man kan emellertid undra, om inte Securitas' bevakningsåtagande mot banken rimligen borde tolkas som ett åtagande också att se till kundernas egendom — det skulle alltså föreligga ett sorts avtal till förmån för tredje man. Genom bevakningsavtalet kan banken sägas ha flyttat över sin vårdplikt beträffande kundegendomen till Securitas. I varje fall borde det ha varit en naturlig följd av bevakningen av banklokalen att Securitas hade en handlingsplikt till skydd för all egendom i lokalen. Särskilt påfallande är att en underlåtenhet som ostridigt var grovt vårdslös inte skulle anses oaktsam i förhållande till dem som närmast kunde väntas bli lidande på underlåtenheten.[4] (Jfr om sådana problem även *RH 2001:69*, refererat under 1.7 nedan.)

I ett par hovrättsfall har däremot skadestånd utdömts på grund av underlåtenhet. I *RFS 2000:44* har en kommun, som inte varnade en husägare för att en oanvänd tillsluten vattenledning fanns på fastigheten, blivit skadeståndsskyldig för fuktskador på huset. Husägaren ansågs medvållande genom att inte underhålla eller byta dräneringssystemet. — *I RFS 2002:34* ålades en fastighetsägare ansvar för halkningsskada på grund av hans försummelse under flera dagar att vidta åtgärder mot isbildning på en gångväg. — I fråga om annat vållande kan nämnas *RFS 2001:35*, där en entreprenör som utfört vägarbete blev ansvarig för att asfalt stänkt upp på en billackering, och *RFS 2002:21*, där en chaufför fick betala skadestånd sedan han fyllt på eldningsolja i en villatank så oaktsamt att överfyllning skett och villan måste saneras; samma utgång blev det i det liknande fallet *RFS 2003:25*. — I *RFS 2003:22* ansågs en väghållares avspärrningsanordningar vid en arbetsplats tillräckliga; en skadad gångtrafikant fick inget skadestånd.

1.2 Barn. NJA 2001 s.234 gällde frågan, hur bedömningen av frågan om ett barn handlat uppsåtligen eller grovt vårdslöst bör ske när det gäller regressansvar enligt 25 § FAL. I det aktuella fallet hade en förståndshandikappad 12-åring vållat brand genom att tända eld på brännbart material under ett skrivbord. Brandförsäkringsbolaget krävde ersättning av 12-åringen. Frågan var om bedömningen borde ske enligt objektiva kriterier, där handlandet bedömdes enligt de aktsamhetsnormer som gällde för en vuxen person. HD hänvisade till att enligt SkL:s motiv det skulle användas ett mera objektiviserat synsätt än som används för vuxna, och det ansågs naturligt om detta borde gälla också i fråga om regressansvaret. Man skulle alltså inte ta hänsyn till subjektiva faktorer, såsom pojkens ålder och allvarliga psykiska störning. — Det bör framhållas, att den objektiva bedömningen inte

[4]Domen kommenteras av Frida Söderström och Sara Nilsson i JT 2003–04 s.390 ff., dock huvudsakligen med sikte på försäkringsrättsliga frågor.

hindrar att barnets regressansvar bestäms enligt en skälighetsbedömning i enlighet med 2 kap. 4 § SkL; i det aktuella fallet, där barnet var skyddat av en ansvarsförsäkring, torde emellertid fullt ansvar ha kunnat åläggas.

1.3. Psykiskt störda. I *RH 2001:38* (*RFS 2001:38*) nedsattes ersättning för kränkning genom dråpförsök från 35000 kr till 20000 kr med stöd av nuvarande 2 kap. 5 § SkL (då 2 kap. 3 §). Någon jämkning skedde däremot inte i *RFS 2003:20* (grov misshandel på grund av allvarlig psykisk störning).

1.4. Miljöskada och liknande. NJA 2003 s.384 rörde bestämmelsen i 32 kap. 1 § 1 st. miljöbalken (MB) om att MB:s stränga ansvar bara gäller skada i verksamhetens ”omgivning” — en avgränsning som kunde synas naturlig så länge ansvaret ansågs vila på grannelagsrättsliga principer men inte är så lätt att motivera med dagens syn på miljöskador. En fastighetsägare, vars varor förvarades i samma lagerlokal som en hyresgästs kemikalier, krävde skadestånd av hyresgästen på den grund att kemikalierna orsakat miljöskada på fastighetsägarens egendom. Det var visserligen möjligt att särskilja verksamheterna i lokalen, men med hänsyn till parternas avtalsrättsliga relation fann HD:s majoritet ändå inte MB:s regel tillämplig: fastighetsägaren kunde välja om lokalerna kunde hyras och till vem och under vilka villkor det skulle ske. Minoriteten kom till samma resultat på den grund att parternas verksamheter bedrivits inom samma arbetsområde. Rättsfallet, som ju annars rör en ganska speciell situation, aktualiserar frågan i vad mån MB är tillämplig i kontraktsförhållanden — ett problem som lagstiftaren inte tycks ha funderat närmare på.[5]

Här bör också nämnas en dom om ersättning enligt väglagen, *NJA 2003 s.619*. Sådan ersättning bestäms ju enligt expropriationsprinciper, och expropriationslagen innehåller i 4 kap. 2 § motsvarande reglering av frågan om ersättning för företagsskada som förekommer i 32 kap. 1 § 3 st. MB; man brukar ju också åberopa prejudikat angående denna regel när det gäller miljöskada och omvänt.[6] Målet gällde störningar genom ett motorvägsbygge i Nyköpingstrakten. I fråga om minskning av fastighetsvärdet ansågs bullerstörningar och estetiska störningar som drabbat de skadelidandes fastigheter uppvägas av de positiva effekter på marknadsvärdet som vägbygget medfört. Tvisten i HD gällde vidare det s.k. toleransavdraget — den självrisk som en skadelidande som utsätts för orts- eller allmänvanliga störningar själv får svara för (se angående trafikimmissioner NJA 1977 s.424, NJA 1999 s.385). Beträffande skador på jaktmöjligheterna på fastigheten bestämdes detta avdrag bara till 2 %, räknat på dess jaktvärde.

[5]Rättsfallet kommenteras utförligare av Bengtsson i JT 2003–04 s.609 ff.
[6]Bl.a. så viktiga avgöranden om miljöskadestånd som NJA 1977 s.424 (Värmdöleden) och NJA 1988 s.376 (kraftledningen på Hisingen) gällde egentligen tillämpning av expropriationslagen.

NJA *2001 s.368* preciserar den princip om strikt ansvar för utströmmande vatten till följd av rörbrott som infördes genom rättsfallet NJA 1991 s.720 och återkommer i NJA 1997 s.468 (jfr däremot NJA 1997 s.684). Tidigare avgöranden hade gällt ansvar för en fjärrvärmeanläggning och en renvattenanläggning; nu var det fråga om skadeståndsskyldighet för en samfällighetsförening sedan en spillvattenledning blivit igensatt av rötter och vatten trängt ut genom otäta skarvar. HD fann att principen om strikt ansvar inte undantagslöst kunde tillämpas när skadan berodde på att en ledning tillfälligt blockerats, men här var fråga om en skadeorsak som till sin natur inte var oförutsebar; huvudprincipen om strikt ansvar skulle gälla, också då det gällde en gemensamhetsanläggning som inrättats enligt anläggningslagen. Har däremot ledningen blockerats genom någon svårförutsebar åtgärd av tredje man eller genom naturhändelse, krävs tydligen vållande för ansvar.

1.5. Hund. I *RH 2001:6* (*RFS 2001:25*) hade en hundägare låtit en 11-åring och hennes mormor se till och motionera två hundar utan något vederlag. En av hundarna drog i sitt koppel så att mormodern ramlade och skadade sig. Hovrätten ansåg uppdraget alltför begränsat för att mormodern skulle anses ha mottagit hunden till underhåll och nyttjande enligt 6 § 2 st. lagen om tillsyn av hundar och katter. Hundägarens strikta ansvar enligt lagen gällde alltså mot mormodern. (Se däremot NJA 1996 s.104, där uppdraget var mera långvarigt.)

1.6. Myndighetsutövning. Skadeståndskrav med stöd av 3 kap. 2 § SkL på grund av påstådda fel eller försummelser av domstolar eller andra myndigheter är alltjämt vanliga. *Begreppet myndighetsutövning* har väl mist något av sin betydelse efter tillkomsten av regeln i 3 kap. 3 § om ansvar för oaktsam myndighetsinformation, men eftersom ansvar enligt den paragrafen kräver särskilda skäl, blir frågan hur gränsen skall dras alltjämt aktuell också vid oaktsamma uttalanden som vållar ren förmögenhetsskada. Ett exempel ger *RFS 2001:45*, där en tysk medborgare inför mönstring i Sverige tillställts en broschyr med felaktiga uppgifter om dennes militära förpliktelser i Tyskland; sedan han frikallats från militärtjänst i Sverige, fick han återigen felaktiga uppgifter i samma hänseende. Ingetdera förfarandet ansågs innefatta myndighetsutövning, och uppgifterna hade inte heller så nära samband med frikallelsen att de kunde anses lämnade *vid* myndighetsutövning enligt 3 kap. 2 §. Något skadestånd utgick alltså inte. — I *RFS 2002:7* har kommuns beslut att initiera ett ärende om återkallelse av tillstånd att hålla pälsdjur och överklaga avslagsbeslut i förvaltningsdomstol betraktats som myndighetsutövning; skadeståndskravet har dock ogillats, då fel eller försummelse inte ansågs ha förekommit. Sannolikt krävs det flagranta fel av myndigheten för bifall till talan vid juridiska misstag av detta slag (jfr nedan).[7]

[7]Jfr också *RFS 2003:14* (statens presumtionsansvar för beslagtagen bil).

I *NJA 2001 s.210* prövades ett fel vid myndighetsutövning som tidigare visat sig givande från prejudikatssynpunkt. En förordning, som grundades på ett grundlagsstridigt bemyndigande för Finsk-svenska gränsälvskommissionen att föreskriva vissa begränsningar och förbud för fisket inom Torne älvs fiskeområde, hade vid lagprövning visat sig inte kunnat tillämpas (NJA 1996 s.370), och skadeståndskrav från yrkesfiskare i området ansågs trots taleförbudet i 3 kap. 7 § SkL kunna föras mot staten (NJA 2000 s.637). Nu bestred staten skadeståndstalan i sak på den grund att det felaktiga bemyndigandet inte utgjorde myndighetsutövning enligt 3 kap. 2 § SkL, eftersom det innebar ett normbeslut. HD fann emellertid att sådana beslut inte var undantagna från paragrafens tillämpningsområde och framhöll att den inte bara omfattade sådana beslut och åtgärder som hade omedelbara rättsverkningar för den enskilde. Staten var därför ersättningsskyldig på grund av det felaktiga regeringsbeslutet. Ett skiljaktigt justitieråd ogillade talan, eftersom sådana rättsverkningar av beslutet saknades. Avgörandet stämmer med uttalanden i litteraturen (se rättsfallsreferatet) men kan naturligtvis medföra långtgående ekonomiska konsekvenser för staten: vissa normbeslut kan ha effekter för en mängd enskilda personer. Det är oklart om någon gällande princip kan begränsa det allmännas ansvar i sådana fall — i varje fall inte adekvansgrundsatsen, eftersom skadeverkningarna i regel lär vara både förutsebara och någorlunda typiska. Och frågan är om ens läran om normens skyddsändamål kan åberopas i sammanhanget, fast den kan användas till åtskilligt. Det kan vara svårt att bland alla berörda skadelidande ange vissa vars intressen på ett särskilt sätt skyddades av den överträdda normen; men här kan naturligtvis förhållandena variera.

Flera avgöranden gäller också *culpabedömningen* enligt 3 kap. 2 §. I det omskrivna avgörandet *NJA 2001 s.755* kom både den frågan och begreppet myndighetsutövning upp. En flicka i grundskolan som utsatts för mobbning krävde skadestånd av kommunen på grund av kommunens försummelse att ingripa på rätt tid och på rätt sätt mot förhållandet. Mobbningen bestod främst i nedsättande kommentarer och utfrysning från klassens gemenskap. Hon kunde här åberopa ett beslut av Skolverket att kommunen inte gjort tillräckliga insatser för att klargöra och åtgärda orsakerna och inte upprättat ett individuellt åtgärdsprogram. Tingsrätten ansåg kommunen försumlig och konstaterade adekvat kausalitet mellan mobbningen och skadan — man diskuterade däremot inte frågan om orsakssamband mellan försumligheten och skadan. HovRn ansåg inte något vållande ha förekommit och ogillade talan. HD fastställde HovR:s domslut. Domstolen utgick från att det förelåg skada vid myndighetsutövning; när skolplikt föreligger har verksamheten ofta påtaglig karaktär av detta, bortsett från undervisningen, och här hade skadan utanför undervisningen vållats flickan när hon på grund av skolplikten vistats i skolan. I vållandefrågan framhöll HD att det avgörande inte var om en viss handlingsmo-

dell tillämpats utan om skolan tagit problemet på allvar och gjort vad den kunnat för att komma till rätta med det; här hade bl.a. svårigheten förelegat att flickan till stor del tegat med sina bekymmer. Skolan hade gjort vad som rimligen kunde begäras av den. Ett justitieråd (Regner) ansåg inte skadan ha uppkommit vid myndighetsutövning och prövade målet enligt SkL:s regler vid personskada; inte heller han fann dock fel eller försummelse ha förekommit från skolans sida. Ett annat justitieråd (Inger Nyström) dömde ut skadestånd eftersom kommunen på vissa sätt handlat felaktigt i sammanhanget.[8]

HD tolkade alltså myndighetsutövningsbegreppet ganska vidsträckt. Frågan är emellertid om man kan resonera på samma sätt i detta avseende, när det gäller ansvar mot trakasserade gymnasister eller studenter; här är ju läroanstalters befogenheter betydligt mindre. I varje fall måste de inblandade elevernas ålder få väsentlig betydelse för culpabedömningen. För att hindra sådana trakasserier från barnens sida måste institutionen hålla en långtgående tillsyn över eleverna; det går nog i lek- och förskolan, men redan på grundskolans lågstadium måste de lämnas större frihet. Allra svårast att förebygga skada lär det vara när det inte är fråga om handgripliga utan psykiska trakasserier; skolan kan aldrig räkna med att en plågoande tar intryck av skolans förmaningar. HD:s dom understryker att det inte räcker att konstatera att företagna åtgärder inte leder till resultat; det är lätt att vara efterklok, men man kan inte slå av på kravet på styrkt oaktsamhet. — Vidare är det i de allra flesta fall svårt att styrka något orsakssammanhang i vanlig mening mellan skolans underlåtenhet och mobbningen — många gånger lär det mest sannolika vara att mobbaren inte skulle ha påverkats vad än skolan gjort. Med SkL:s reglering lär nog en skadeståndstalan i de allra flesta fall ogillas. Rättsläget måste på detta vis sägas vara otillfredsställande från elevernas synpunkt. — I betänkandet Skolans ansvar för kränkningar av elever (SOU 2004:50) har föreslagits en skärpt skadeståndsskyldighet för den som driver skolverksamheten bl.a. i dessa fall: bevisbördan för både vållande och kausalitet går över på skolan om den har fått vetskap om mobbningen. Men som alltid när ett förslag innebär skärpning av det allmännas ansvar är det ovisst om och i så fall när det genomförs.

Skadeståndstalan mot en kommun har ogillats också i *RFS 2001:55*, där mobbning påstods. Samma utgång blev det i *RFS 2001:43*, där en flicka i lågstadiet utsatts för upprepat våld av en jämnårig pojke; någon bristande tillsyn hos skolpersonalen har inte ansetts styrkt. Här åberopades bara 3 kap. 1 § SkL — den vanliga regeln om principalansvar.

Några domar rör påstådda fel vid juridiska bedömningar. *NJA 2002 s.88* gällde en felbedömning av en tingsrätt. En nämndeman i ett brottmål ansågs av hovrätten ha varit jävig, och målet återförvisades

[8]Rättsfallet har kommenterats av Mårten Schultz i JT 2001–02 s.912 ff. och av Håkan Andersson i Familjerättsliga studier. Vänbok till Åke Saldéen (2003) s.25 ff.

till tingsrätten. Den tilltalade — som fällts till ansvar av tingsrätten — krävde skadestånd av staten enligt 3 kap. 2 § SkL, varvid han utom 4 kap. 13 § RB åberopade art. 6 i Europakonventionen med dess krav på rättegång inför en opartisk domstol. Jävet bestod i att en nämndeman hade deltagit även i ett brottmål rörande en annan person, där rätten tagit ställning till vissa frågor av betydelse i det nya målet; tingsrätten hade observerat saken men för sin del ansett att det inte förelåg jäv. Felaktig tillämpning av jävsbestämmelsen kunde alltså anses föreligga, och frågan var om detta utgjorde fel eller försummelse enligt SkL:s regel. En bakgrund till avgörandet var två tidigare prejudikat, NJA 1994 s.194 och 654, där HD uttalat att endast grova felbedömningar kunde anses som vårdslöshet; det senare fallet, som hade särskilt intresse i sammanhanget, rörde en kvarstadsansökan, och HD:s uttalande avsåg ”sådana rätts- och bevisfrågor” som det var fråga om i målet. Prejudikatet antydde en anmärkningsvärt bred bevismarginal inte bara vid bevisvärdering utan också vid rättstillämpning. I 2002 års avgörande framhöll hovrätten, vars dom fastställdes av HD, att 4 kap. 13 § 10 p. RB gav ett inte obetydligt tolkningsutrymme samt att något belysande prejudikat eller någon entydig rättspraxis i övrigt inte förelåg rörande RB:s regel. Inte heller hade det mot bakgrunden av Europadomstolens avgöranden eller konventionen bort vara uppenbart för TR:n att jäv förelåg. Tingsrätten hade alltså inte brustit i sin handläggning på ett sådant sätt att skadeståndsansvar för staten förelåg. — Om det på sätt som hovrätten synes ha utgått från krävdes uppenbart fel för skadestånd, kan sägas att det varit ganska klart att ansvar inte förelåg för den ganska ursäktliga felbedömning som TR:n gjort sig skyldig till. Av större intresse var nog frågan, om någon strängare bedömning var befogad med hänsyn till att också Europakonventionen påstods åsidosatt. Inte heller i detta avseende torde dock felet ha ens legat i närheten för vad som borde grunda skadestånd.

NJA 2003 s.285 rör liknande frågor. I ett ärende om upphävande av strandskydd inom detaljplanerat område hade ägare av vissa fastigheter som låg utanför det berörda området överklagat länsstyrelsens beslut, som innebar att bl.a. makarna W:s fastighet skulle få bebyggas. Regeringen tog upp talan, tydligen eftersom klagandenas villaservitut ansågs berörd av den avsedda bebyggelsen, och ändrade länsstyrelsens beslut. RegR upphävde i sin tur regeringens beslut efter rättsprövning, eftersom klagandena inte ansågs ha haft talerätt. Makarna W krävde sedan skadestånd enligt 3 kap. 2 § SkL, eftersom deras fastighet fick minskat värde genom regeringsbeslutet. HD ogillade emellertid talan under hänvisning till NJA 1994 s.654; regeringen kunde inte, som makarna W påstod, anses ha förbisett talerättsfrågan, och oavsett hur man bedömde servitutsrättens betydelse i sammanhanget, kunde regeringens bedömning inte anses ha utgjort fel eller försummelse i myndighetsutövning. Liksom i det tidigare avgörandet ansåg

HD att endast uppenbart oriktiga bedömningar kunde grunda ansvar, när det gäller en domstols, en myndighets eller regeringens bedömning av en rättsfråga. — HD likställde alltså domstolar och lägre myndigheter i sammanhanget. Egentligen borde man ställa ännu mindre krav på myndigheter utan juridisk kompetens som feltolkar en lagregel, t.ex. på kommunala nämnder i mindre kommuner.[9] Men om detta hade HD ju ingen anledning att uttala sig. — Att märka är vidare att HD åberopat att regeringen inte *förbisett* talerättsfrågan; den milda bedömningen synes förutsätta att domstolen eller myndigheten i varje fall lagt märke till det juridiska problem som aktualiserats (något som var fallet också i de tidigare avgörandena NJA 1994 s.654 och NJA 2002 s.88).

NJA 2002 s.94 har intresse främst beträffande avgränsningen av den ersättningsberättigade kretsen vid skadestånd enligt 3 kap. 2 § SkL — ett problem som har nära samband med den nyss berörda normskyddsläran. En kommun hade beviljat bygglov för en stormarknad, där livsmedelshandel tilläts. Härvid avvek kommunen från en detaljplan, som förbjöd sådan handel närmast för att tillgodose intresset hos en fastighetsägare som hyrde ut lokaler till ICA- och Konsumbutiker flera kilometer från stormarknaden. Avvikelsen innebar i och för sig skadeståndsgrundande fel vid myndighetsutövning, men frågan var om fastighetsägaren hade rätt att kräva skadestånd; enligt SkL:s motiv skulle sådan rätt i allmänhet tillkomma dem som hade rätt att överklaga ett felaktigt beslut, men dit hörde knappast den skadelidande i detta fall. HD framhöll emellertid att fastighetsägaren hade väsentligt intresse av detaljplansbestämmelsen och därför oavsett om han hade rätt att överklaga besluten var berättigad till skadestånd. Hur pass långtgående slutsatser man kan dra av avgörandet är tveksamt; i viss mån komplicerar det rättsläget att graden av intresse blivit avgörande, även om utgången verkar rimlig i det enskilda fallet.[10]

NJA 2003 s.217 rörde en situation som kan väntas bli vanligare med tiden, nämligen en skadeståndstalan mot staten på grund av påstått brott mot Europakonventionen — här att ett mål om bl.a. skattetillägg inte avgjorts inom skälig tid. HD pekade på en rad problem som var förbundna med en sådan talan men fann i vart fall denna kunna tas upp till prövning av tingsrätten; den grundades inte på sådant sätt på fel av regering eller riksdag att den borde avvisas med stöd av 3 kap. 7 § SkL.

Den komplicerade frågan om behörig domstol för skadeståndstalan mot staten på grund av påstått handläggningsfel av regeringsrätten har prövats i ett par avgöranden av HD. I *NJA 2001 s.31* aktualiserades bestämmelsen i 3 kap. 7 § SkL att talan om ersättning enligt 3

[9]Jfr SvJT 1998 s.93 f., där det ifrågasattes om inte tvärtom ansvaret kunde vara något mildare för felaktiga bedömningar av domstol. De senare rättsfallen ger knappast stöd för detta.

[10]Se härom JT 2002–03 s.124 ff., där rättsfallet kommenterats närmare med vissa hänvisningar.

kap. 2 § inte fick föras med anledning av beslut av bl.a. Regeringsrätten, om inte beslutet upphävts eller ändrats. Skadeståndstalan fördes på grund av underlåtenhet av RegR att kommunicera ansökan om rättsprövning med motparten. HD uttalade att det i första hand ankom på RegR att i extraordinär väg pröva domstolens handläggning av det målet, varför hinder förelåg att nu pröva skadeståndstalan. I *NJA 2003 s.263* hade samma process avancerat något längre, och målet låg åter i HD. Här ansågs redan den omständigheten, att fel eller försummelse av regeringsråd kunde komma att prövas i målet, vara grund för att HD var behörig att ta upp talan. Att fel eventuellt kunde vara begånget (också) av regeringsrättssekreterare fick sålunda inte någon betydelse i forumfrågan.[11]

Slutligen kan i detta sammanhang nämnas *NJA 2000 not. A 3,* där skadeståndstalan (för övrigt uppenbart ogrundad) fördes på grund av påstådda fel i en hovrättsdom; HD hade inte beviljat prövningstillstånd i målet och sedan vägrat den skadelidande resning. Prövningen av resningsfrågan ansågs inte medföra att talan skulle avvisas enligt 3 kap. 7 § SkL; HD framhöll att ansvar enligt 3 kap. 2 § kunde föreligga också vid uppenbart oriktig bevisvärdering, något som inte utgjorde resningsgrund och därför inte prövats av HD i resningsmålet.

1.7. Ren förmögenhetsskada i andra fall. I *NJA 2001 s.878* blev en liknande fråga aktuell som tidigare bedömts i det omskrivna ”Konemålet” (NJA 1987 s.292), där utomobligatoriskt ansvar för en förmögenhetsskada utvidgats utöver vad som framgår av SkL (se nu 2 kap. 2 §). I Konemålet ansågs den som vårdslöst utfärdat ett felaktigt värderingsintyg rörande en fastighet skadeståndsansvarig mot annan än uppdragsgivaren — en långivare, som trott på intyget när han beviljade lån mot fastigheten som säkerhet. En avgörande fråga var om utlåtandet väckt befogad tillit till dess riktighet. Det nya fallet gällde ett oriktigt värderingsutlåtande som en professionell värderingsman lämnat med anledning av en skiljetvist; det kom senare att användas då fastigheten ställdes som säkerhet för kredit hos en bank. Banken, som inte kunde få ut sin fordran, krävde nu ersättning av värderingsmannens arbetsgivare. HD:s majoritet (tre justitieråd) framhöll allmänt att ett utlåtande kan innehålla något förbehåll avseende ansvar för intyget eller hänvisa till det ändamål som föranlett utfärdandet, och då blir inte utfärdaren ansvarig trots sin oaktsamhet. Här tog man fasta på att utlåtandet angav att det var ”avsett att ligga till grund för tvist”, vilket borde ha föranlett banken att höra efter om det kunde läggas till grund för kreditgivning på samma sätt som ett vanligt värderingsutlåtande på fastighetsmarknaden. Då så inte skett ansågs banken inte berättigad till skadestånd. Tydligen hade den inte fog för tillit till intyget. Minoriteten — två ledamöter — ville bifalla skade-

[11] I det aktuella fallet avvisades emellertid talan i den del process pågick i tingsrätten på grund av påstått fel av regeringsrättssekreteraren (jfr 3 kap. 10 § SkL).

ståndstalan med olika motiveringar, som båda gick ut på att banken hade fog för att utan ytterligare kontroll sätta tillit till utlåtandet.[12]

Ett speciellt fall är *NJA 2001 s.627*, som rör ersättningsskyldighet för polisens kostnader som orsakats av falskt larm — några ynglingar placerade i två fall ut bombattrapper och slog larm om bomber, med påföljd att polis och bombtekniker kallades till platsen. HD dömde ynglingarna till straffansvar men majoriteten fann inte dem ansvariga för kostnaderna. En förutsättning för ansvar enligt nuvarande 2 kap. 2§ SkL ansågs vara att straffregeln skyddade ett skadeståndsintresse hos den som kräver ersättning; detta kunde vara fallet om ett falskt larm drabbade sådana intressen som när ett kärnkraftverk fick vidta onödiga säkerhetsåtgärder, men om kostnaderna gällde åtgärder som en myndighet är tvungen att utföra borde principen vara att en kostnad inte är ersättningsgill utan särskilt lagstöd. Härvid åberopades bl.a. NJA 1950 s.610, som avsåg straffbart vållande till brandskada som orsakat kostnad för brandmyndighet. Domstolen berörde inte ett motivuttalande till straffbestämmelsen vilket blivit avgörande för hovrätten, nämligen att skadeståndsansvaret omfattade utryckningskostnaderna bl.a. för polis. Ett justitieråd (Inger Nyström) var skiljaktig och ville döma ut skadestånd, väsentligen med motiveringen att kostnaderna utgjorde just sådana effekter som gärningsmännen syftade till. — Man kan anföra goda skäl för skiljaktighetens ståndpunkt även bortsett från det klara motivuttalandet. Det gäller en ekonomisk skada av vanligt slag, där det finns ett direkt lagstöd för skadeståndsansvar. 1950 års rättsfall avsåg oaktsamhetsbrott och behöver bl.a. därför inte anses avgörande i detta sammanhang; även om det kanske skulle gå för långt att alla som orsakade säkerhetspådrag genom brottsliga gärningar skulle få ersätta uppkomna kostnader, kunde detta verka rimligt när pådraget just är vad som avsetts med gärningen. Man kan nu bara hoppas på en lagändring, t.ex. en särskild regel i polislagen om möjlighet att ålägga skäligt skadeståndsansvar för åtgärder som varit den avsedda följden av en brottslig gärning.

NJA 2002 s.17 gällde skadestånd på grund av oredligt förfarande vid kreditköp. Ett företag på obestånd hade på kredit köpt datorutrustning av ett annat företag, varvid dess företrädare S.L. — enligt vad HD:s majoritet fann utrett — var inriktad på att företaget skulle sättas i konkurs inom mycket snar framtid och avsåg att då köpa inkråmet inklusive datorutrustningen från konkursboet. Eftersom S.L. underlät att upplysa säljaren om att denne inte skulle få betalt för sin fordran, ansågs S.L ha förfarit oredligt och blev skadeståndsskyldig.[13]

Om utomobligatoriskt ansvar för ren förmögenhetsskada var det fråga också i *RH 2001:69* (*RFS 2002:29*), där ett företag, som åtagit sig

[12]Se om rättsfallet Kleineman i JT 2001–02 s.625 ff.

[13]2 JR ogillade talan, eftersom de för sin del inte ansåg styrkt att S.L. hade sådana avsikter och det inte framstått som uteslutet vid avtalstillfället att företaget skulle kunna klara av betalningarna.

mot Riksarkivet att förvara allmän handling, dröjde att utlämna denna till ett annat företag; detta fordrade skadestånd, men talan ogillades. Liksom i det förut omtalade Securitas-fallet (NJA 2001 s.711) var man tydligen obenägen att utsträcka ansvaret för underlåtenhet till att gälla mot andra än kontraktsparter. Hovrätten hänvisade bl.a. till att skadestånd kunde utgå från staten.

Här kan också nämnas *NJA 2003 s.390*, där HD fann den som dömts för skattebrott inte vara skyldig att utge skadestånd till staten för undandragen skatt enligt 2 kap. 2 § SkL; reglerna om ställföreträdares ansvar (nu i 12 kap. skattebetalningslagen av 1997) ansågs uttömmande reglera möjligheterna att utkräva undandragen skatt av annan än den skattskyldige.

I *NJA 2001 s.99* har en konkursförvaltare, som upptog ett lån till men för en prioriterad borgenär utan vederbörligt samråd med denne, ålagts ojämkat skadeståndsansvar enligt 17 kap. 1 § konkurslagen. — Talan om skadestånd enligt lagen (1992:1528) om offentlig upphandling har i *NJA 2001 s.3* ogillats när ett landsting avbrutit upphandlingsförfarande för att utföra verksamheten i egen regi. Domen innehåller ett ganska utförligt resonemang om principerna bakom lagen och dess förhållande till den allmänna avtalsrätten.[14]

1.8. Kontraktsförhållanden. Frågan om strikt produktansvar mot en medkontrahent kom upp i *NJA 2001 s.309*. Det gällde sakskada som drabbat näringsidkare — en situation där inte produktansvarslagen (1992:18) är tillämplig. Man har länge antagit att en säljare även utan uttrycklig garanti kan ådra sig skadeståndsansvar utan vållande för egendomsskador som produkten orsakat, om på grund av hans uttalanden det kan anses föreligga en underförstådd garanti för produktens oskadlighet (se NJA 1968 s.285 — som dock egentligen rör en tjänst, inte ett köp — och NJA 1985 s.641). Frågan var emellertid om denna princip stod sig efter tillkomsten av 1990 års köplag, där bl.a. ett allmänt ansvar för fel har föreskrivits när en vara vid köpet avvek från vad säljaren ”särskilt har utfäst”. Köplagen rör visserligen inte produktskador (67 § 1 st.), men man kunde ändå tänka sig att dess negativa inställning till tysta garantier fått återverkningar också i sådana fall. I det aktuella målet hade zinkhaltig dieselolja levererats till ett lokomotiv trots att köparen beställt zinkfri olja; dess olämpliga sammansättning orsakade skada på tre dieselmotorer. HD utgick från att man kunde beakta också rättspraxis som utvecklats före köplagens tillkomst och att utrymme fanns för en fortsatt utveckling av produktansvaret genom rättspraxis. I det aktuella fallet fann domstolen att säljaren genom att åtaga sig att leverera en zinkfri olja ådragit sig ansvar för den uppkomna skadan; något vållande åberopades inte. Att domstolen sålunda konstaterade ett strikt ansvar kan inte anses anmärkningsvärt; det gällde ju ett direkt avsteg från vad som förutsatts mellan

[14]Skadeståndsansvar på grund av 7 kap. 6 § samma lag har prövats i *RH 2002:15* (*RFS 2002:16*).

parterna, även om det inte var fråga om någon uttrycklig utfästelse. Av större intresse är kanske att HD över huvud taget visade sig berett att gå vidare i fråga om produktansvaret för sakskada på grundval av äldre praxis.

NJA 2002 s.213 rörde hyresvärdens skadeståndsansvar mot en hyresgäst som drabbats av sjukdom på grund av mögel i ett duschrum. HD tillämpade den princip som framgår av 12 kap. 11 och 16 §§ JB, att hyresgästen hade att styrka att brister förekommit; om de varit att hänföra till skadorna, hade hyresvärden att exculpera sig. Majoriteten fann att värden på detta sätt visat att det inte förekommit någon skadeståndsgrundande försummelse från hans sida, medan två justitieråd ansåg försummelse ha förelegat genom otillräcklig ventilation vid en renovering, oavsett om gällande bestämmelser i byggnadslagstiftning innebar skyldighet att ordna ventilationen på annat sätt. Att JB:s presumtionsregel är tillämplig vid personskador av den aktuella typen lär numera vara ostridigt; av intresse i rättsfallet är främst de krav man ställt upp på hyresvärden vid olika tillfällen under den aktuella tiden (bl.a. vid en renovering och en sanering).

RH 2002:20 (*RFS 2002:17*) har intresse genom den vikt man fäst vid skyldigheten att se till att en omhändertagen sak varit försäkrad. En förvarares underlåtenhet att försäkra magasinerat gods och att informera ägaren om att denne måste hålla godset försäkrat har medfört ansvar enligt 32 § konsumenttjänstlagen när brandskada inträffat i magasinet. Man tillämpade alltså ett presumtionsansvar (culpaansvar med omkastad bevisbörda) också i denna situation.

Besiktningsmans ansvar enligt visst modellavtal då vid överlåtelse av fastighet fortsatt teknisk utredning ha aktualiserats har prövats i *NJA 2001 s.269*.[15]

Här bör också nämnas *RFS 2002:6*, fast skadan inte uppkommit i något egentligt kontraktsförhållande. En underentreprenör vållade skada för en byggherre, väsentligen på egendom som inte omfattades av entreprenaden. Byggherren krävde skadestånd av underentreprenören efter utgången av den preskriptionsfrist som enligt entreprenadvillkoren (AB 72) gällde mot huvudentreprenören. Hovrätten framhöll att AB 72 visserligen inte uttryckligen förbjöd skadeståndskrav på utomobligatorisk grund mot en underentreprenör; med hänsyn till bestämmelsernas syfte och innehåll fick dock byggherren anses införstådd med att han inte hade alternativ rätt till skadestånd av underentreprenören annat än möjligen vid uppsåt eller grov vårdslöshet hos denne (vilket inte ansågs föreligga). Skadeståndstalan ogillades alltså. Här har man alltså ansett avtalet innebära att tredje man friskrivs från det generella culpaansvaret enligt SkL. Resonemanget kan möjligen verka berättigat just vid entreprenad — här finns det ett speciellt system av ansvarsregler och friskrivningar som gäller också

[15]Besiktningsmans ansvar mot sin uppdragsgivare har också berörts i några hovrättsfall: *RFS 2001:48*, *RFS 2002:32*, *RFS 2002:35* och *RFS 2002:36*.

mellan huvud- och underentreprenör. Däremot är det tveksamt om det kan föras vid andra avtalstyper, när inte avtalet ger särskilt stöd för en friskrivning (jfr NJA 1986 s.712, där HD ansåg leverantören till en säljare ansvarig enligt utomobligatoriska regler för köparens produktskada).[16] Tyvärr vägrade HD prövningstillstånd i 2002 års fall; det hade varit av värde om rättsläget klarlagts bättre. Problemet är ganska praktiskt.

2.Skadeståndet

2.1. Personskada. Några HD-fall rörande den nya utformningen av 5kap. 1 § i 2001 års lagstiftning har ännu inte förekommit. Vissa hovrättsfall kan nämnas, fast utgången knappast är överraskande. I *RFS 2001:47* har den skadelidandes kostnad för ej medicinskt påkallad träning på gym ansetts inte vara ersättningsgill. På samma sätt har i *RFS 2002:21* bedömts kostnad för adoption av barn, sedan trafikskada medfört impotens. — En rad olika skadeståndsposter vid personskada har prövats i *RFS 2001:21* och i *RFS 2002:39* (där också en fråga om orsakssamband bedömdes).

2.2 Sakskada. I *NJA 2001 s.65 I* och *II* prövades frågan om beräkning av skadestånd vid skada på sällskapsdjur — katt respektive hund. I båda fallen hade ägaren lagt ned vårdkostnad som översteg djurets ekonomiska värde. HD framhöll beträffande egendomsskada i allmänhet, att under särskilda omständigheter ägaren kan vara berättigad till ersättning för reparation utöver egendomens värde i oskadat skick, såvida reparationen var rimlig och kostnaden höll sig inom rimliga gränser; ett sällskapsdjur kunde inte betraktas som vilken sak som helst, och den angivna principen gällde därför här. Kostnaden kunde inte anses överstiga de kostnader en ägare rimligen kunde beräknas beredd att ta på sig under föreliggande omständigheter. HD har alltså sökt anknyta ersättningsregeln till allmänna principer; man har utdömt skadestånd för en utgift som faktiskt uppkommit. Det är knappast fråga om någon ersättning för rent affektionsvärde, vilket skulle varit fallet om skadestånd utöver ekonomiska värdet hade utgått ifall djuret dött innan det hunnit få någon vård.[17] Bedömningen kan tyda på en ökad benägenhet att ge ersättning för ideella värden som trots allt kan uppskattas ekonomiskt; detta kan i så fall få betydelse bl.a. i den något liknande situationen då naturmiljön på en fastighet skadas på ett sätt som inte märkbart nedsätter dess värde men ägaren ändå lägger ned kostnad på dess återställande.

Här kan också nämnas att i *RFS 2002:20* kostnaden för reparation av en begravningsbil ersatts, fast den överstigit bilens värde — alltså

[16]Det kan nämnas att HD i NJA 1996 s.118 betecknade skadeståndsskyldighet för en underentreprenör mot en byggherre som ett ansvar i kontraktsförhållande, något som kunde ge stöd för hovrättens resonemang.

[17]Jfr om rättsfallet Radetzki i JT 2000–01 s.928 ff.; där anses ersättningen ha avsett ideell skada — ett affektionsvärde. Man kan i varje fall hålla med om att ersättningsregeln blivit oklar och tillämpningen svårförutsägbar.

ännu ett avsteg från huvudregeln i 5 kap. 7 § SkL. — I *RFS 2003:25* utgick ersättning bl.a. för inskränkning i nyttjande av skadad bostad. — I *RFS 2001:41* har ersättning för en tall på en villatomt ansetts motsvara kostnaden för plantering av en tallplanta och för att låta den växa upp under en 50-årsperiod; skönhetsvärde har ersatts, däremot inte förlorat insynsskydd. Se däremot *RFS 2003:8*, där skadestånd för 167 fällda träd utan speciellt skönhetsvärde eller liknande beräknats till minskningen av fastighetens — inte de enskilda trädens — värde.

2.3. Kränkning. Åtskilliga avgöranden, dock mestadels från hovrätterna, rör kränkningsersättning (se numera 2 kap. 3 § och 5 kap. 6 § SkL).[18] *I NJA 2001 s.742* har sådan ersättning ansetts kunna utgå vid brottet sexuellt utnyttjande av underårig (jfr NJA 1986 s.319). I målet tillämpades äldre rätt — dåvarande 1 kap. 3 § SkL, som talade om ”ofredande” — men man kan inte anta att 2001 års lagstiftning innebär någon försämring av den skadelidandes rätt till skadestånd. Handlingen får väl närmast anses som angrepp mot den underåriges ”frid”, på sätt som sägs i 2 kap. 3 §. — I *NJA 2003 s.567* prövades bl.a. skadeståndets storlek vid grovt förtal i en tidningslöpsedel.

I *RFS 2002:30* har kränkningsersättning utgått till personer som utsatts för risk att skadas genom en mordbrand som en boende i samma härbärge anlagt. Gärningsmannen tycks på ett annat sätt än i det liknande fallet NJA 1998 s.310 ha varit medveten om de hotade personernas närvaro. — Motsatt utgång blev det i *RH 2002:60*, som gällde vållande till kroppsskada i samband med snöbollskrig; omständigheterna ansågs inte så försvårande eller så kränkande för den skadelidandes integritet att ersättning borde utgå vid detta oaktsamhetsbrott. Samma bedömning skedde i *RFS 2003:21* (vållande till personskada genom oaktsam knuff).

En tveksam fråga är hur pass allvarliga kränkningar personer i utsatt ställning skall behöva tåla utan skadestånd. I *RH 2002:5* (*RFS 2002:41*) har en biljettkontrollant i tunnelbanan ansetts inte vara berättigad till kränkningsersättning på grund av hot mot tjänsteman (ringa brott). Men i *RH 2003:34* har en ordningsvakt på en dansrestaurang fått sådan ersättning sedan han blivit spottad i ansiktet.[19]

Någon jämkning på grund av medvållande anses inte möjlig vid denna typ av ersättning (jfr 6 kap. 1 § SkL); i stället kan den skadelidandes uppträdande medföra att frågan om ersättningsgill kränkning föreligger bedöms på annat sätt. I *RFS 2002:19* utdömdes inte ersättning för kränkning genom ringa misshandel (kortvarigt stryptag) på grund av den skadelidandes provocerande beteende, inte heller i *RH 2003:48* (visst nödvärn; även jämkning av skadestånd för personskada på grund av grov vårdslöshet) och *RFS 2003:10* (bl.a. provokation). —

[18]I *RH 2003:70–91* refereras ett antal fall rörande skadestånd vid grov kvinnofridskränkning.
[19]Se om frågan prop. 2000/01:68 s.61, där för övrigt spottning i ansiktet nämns som ett exempel på ersättningsgrundande kränkning.

I *RFS 2001:12* ansågs däremot den skadelidandes medlemskap i Hell's Angels inte medföra att ordinär kränkningsersättning reducerades, när han utsattes för mordförsök just på grund av sitt medlemskap.

2.4. Tredjemansskada. Efter ändring i 5 kap. 2 § SkL gäller från och med år 2002 att skadestånd utgår för personskada som genom dödsfall orsakats någon som stod den avlidne särskilt nära. Tidigare rättspraxis innebar att sådant skadestånd utgick bara när dödsfallet orsakats genom grov vårdslöshet som låg nära uppsåt (se NJA 1996 s.377, jfr NJA 1999 s.632). Åtskilliga skadeståndskrav har emellertid gällt dödsfall från tiden före 2002, och enligt övergångsbestämmelserna till lagändringen skall dessa krav i vanlig ordning bedömas enligt äldre rätt. I *NJA 2003 s.9* framhöll HD att det var principiellt oriktigt att i strid med övergångsregleringens anda gå ifrån denna praxis (något som skett i hovrätten). I det aktuella fallet, där skadan vållats av läkares oaktsamhet vid operation, ansågs inte någon vårdslöshet av det angivna slaget ha förekommit, och skadeståndstalan ogillades därför. Utgången får anses naturlig, även om självfallet som så ofta annars starka billighetsskäl talat för ersättning till de efterlevande. (Se även *RFS 2001:18*, där ej skadestånd utgick vid grovt vållande till annans död och grovt rattfylleri.) — Ersättningens storlek i sådana fall har bedömts i *RFS 2002:11*, där ersättning för vård utomlands och 50000 kr för sveda och värk utdömdes vid psykiskt lidande till följd av mord på den skadelidandes mor.

Den nya lagstiftningen är inte tillämplig på en annan typ av tredjemansskada, nämligen den som föräldrar och andra närstående lider när en person inte dödats men skadas allvarligt. I *NJA 2003 s.508* kom en närliggande skadeståndsfråga upp, nämligen när föräldrar krävde skadestånd för psykiska besvär av en person som gjort sig skyldig till människorov mot deras son. HD fann inte brottet vara i så betydande grad riktat mot föräldrarna att skadestånd borde utgå på denna grund (jfr däremot NJA 1995 s.269). Frågan blev därför om de ändå skulle få ersättning för den skada de lidit genom att sonen utsatts för brott. HD ansåg vissa skäl tala för en sådan utvidgning av skadeståndsansvaret, men detta skulle medföra ekonomiska och andra konsekvenser som var svåra att överblicka inom ramen för den prövning som kunde ske i rättstillämpningen. Också svårigheterna att avgränsa de fall där skadestånd borde utgå och de ersättningsgilla skadorna talade för försiktighet i sammanhanget. HD ansåg därför en utvidgning av rätten till skadestånd böra ske genom lagstiftning och ogillade skadeståndstalan. — Att märka är att skadeståndskravet avsåg ersättning för personskada — psykisk ohälsa. Skulle man tillämpa 2 kap. 1 § SkL leder det till skadeståndsansvar också mot tredje man om inte någon särskild grundsats utesluter ansvar. Eftersom det knappast varit fråga om bristande adekvans måste HD ha funnit dessa skador uteslutna redan till sin typ; kanske har normskyddsläran spelat en roll, men det framgår inte av domskälen. Hur som helst är rättsfallet ett belägg

bland många för att HD går försiktigt fram bl.a. på skadeståndsrättens område när det gäller mera radikala ändringar i gällande rätt; för detta krävs snarast att det nuvarande rättsläget leder till stötande resultat (vilket var fallet i plenimålet NJA 1993 s.40, som utvidgade rätten till skadestånd för en liknande typ av tredjemansskada). I dag är emellertid inte lagstiftning aktuell på området, och lagstiftaren hade uttryckligen lämnat över ansvaret för rättsutvecklingen till domstolarna.[20] Sedan nu ansvaret återlämnats till lagstiftaren, kan den diskuterade utvidgningen komma att dröja länge till. Möjligen är det dock lättare för en domstol att utvidga rätten till skadestånd där en närstående drabbats av fysiskskada.

3.Övriga frågor

I *NJA 2001 s.823* har allmänt skadestånd enligt 38 § lagen (1982:80) om anställningsskydd ansetts kunna *utmätas* utan hinder av 5 kap. 7 § UB. Skadeståndet ansågs inta en viss särställning då det ofta saknade den starkt personliga karaktär som är en förutsättning för utmätningsfrihet enligt UB:s regel.

Även om fallen egentligen rör försäkring, bör även nämnas att ett par viktiga avgöranden förekommit under perioden om *preskription av trafikskadeersättning* (se *NJA 2001 s.93* och *NJA 2001 s.695 I* och *II*). I de senare rättsfallen förklarade HD bl.a., att preskriptionstiden på tio år enligt 28 § 1 st. trafikskadelagen skall anses börja löpa vid den tidpunkt då skadan ger sig till känna. I övrigt skall inte avgörandena kommenteras här.[21]

[20]Se prop. 2000/01:68 s.33.

[21]Några fall av större intresse rörande *medvållande* har inte förekommit under perioden (se dock RFS 2003:25, omtalat under 1.1, och vissa fall av provokation och liknande berörda under 2.3). — Inte heller har jämkning enligt 6 kap. 2 § Skl blivit aktuell i något refererat avgörande.